

Luther kutyái

6. Műtét: előtte

Szerda reggel van, fél tíz lehet. A szememet egyelőre nem bírom kinyitni. Össze vagyok törve. A számban vér íze. Az alsó ajkam belső fele fáj, mintha korábban jó alaposan összeharaptam volna a szemfogaimmal. Sokáig tarthatott. Vannak sebek is, azokat nyalogatom. Magamat haraptam. Vajon miért. Próbálom megmozdítani a karom. Váratlan fájdalom. A lábammal se jobb a helyzet. Mintha a bordáimon is fájna a hús. Fájó bordacsont, odabent lakik a fájdalom. Nyitnám a szemem. Nem megy. Van egy különös, máskor nagyon ritkán tapasztalható, éteri érzet, de a testi állapot olyan, mintha vak lovak megvadult csapata végigtaposott volna rajtam. Pihennem kell.

Fogalmam sincs, hol lehetek. Annyira emlékszem, fiatal nő áll mellettem, a fülemben susog. Nem látom, de érzem az illatát. Kedves, határozott, kemény. Mond valamit. Nem értem. Valószínűleg tudja, hogy nem értem, újra próbálkozik. Aztán újra. *Epilepsziás rohama volt. Az egyetemen lett rosszul. A mentők hozták be. Valószínűleg érgörcse lehetett. Az lehetett az ok. Érti, amit mondok?* Az utolsó mondatot érteni vélem. Mintha kérdő mondat lenne. Mire vonatkozik. Nyilván az előző mondatokra. Egyszerű mondatok. Minden mondat egyetlen információt hordoz. Epilepszia. Egyetem. Mentők. Érgörcs. Az az ok. Annyira büszke vagyok a megértésemre, hogy nem is válaszolok a kérdésre. Pontosabban: válaszolok, de a saját kérdésemmel. Visszakérdezek a kérdésre. Nem is olyan egyszerű művelet. Hangozom erős, határozott, nyoma sincs benne a félelemnek. Teljesen átlátom a helyzetet, kívülről érdeklődöm, mintha nem is rólam lenne szó, kései Clint Eastwood.

Mennyi esélyem van?

A fiatal nő felnevet. Nagyon közel hajolt már, a bőre az enyémhez ér, kedves az illata. Nem látom az arcát. Valahonnan tudom, hogy egy kemény, csíptető alátét van nála, azon papírlap, valamiféle kérdőív, arra x-el és jegyzetel. Szép a nevetése. Anyás és gyermekes egy-

szerre. Bizonyára tanították neki valahol, ez sem zavar. *Ugyan már, válaszolja, az még nagyon messze van.* Nagyon messze. Ezt is értem. De milyen értékeket vehet fel ez a nagyon messze. És mi az, ami nagyon messze van. Rá is kérdeznék. Aztán lever a fényes köd.

Mindez kora reggel történhetett, a hajnali váltás után. Alig dereng az egész, mégis teljesen bizonyos. Egy idő után kezdtem magamhoz térni, visszaóvakodott lassan belém a tudat, de ezt az óvatosan szilárduló tudatot szinte teljes egészében egyetlen szó töltötte be: epilepszia. *Morbus sacer.* Szentbetegség. Nyavalyatörés. Sülykór. Frász. Bizonyos értelemben laza dolognak tartottam ezt a betegséget. Epilepszia. Van benne valami mélyen romantikus. *Epilambanein.* Meglepetés által megragadva lenni. A betegség neve ebből a görög igéből származik. Még ezt is tudtam. „*Ti, egészséges emberek, elképzelni sem tudjátok azt az örömet, amit mi epilepsziások érzünk a roham előtti pár másodpercben. Nem tudom, hogy ez az érzés másodpercekig, órákig vagy hónapokig tart-e, de higgyétek el, nincs az a boldogság a Földön, amiért ezt elcserélném.*” – ezt mondta Dosztojevszkij az auráról. Dmitrij Dmitrijevics Sosztakovics pedig fokális rohamtípusban szenvedett. Átmeneti, rohamszerűen jelentkező, erős zenei hallucinációk. A művész koponyájában, a bal oldali agykamrában *ott rejtőzött egy világháborús repesz.* Amikor bal oldalra hajtotta a fejét, a fémszilánk a tehetetlenségénél fogva elmozdult, és az agy azon halántéklebenyi területéhez sodródott, melyben a zenei emlékképek tárolódnak. Ilyenkor csodálatos dallamtöredékek, szimfonikus költemény részletek csendültek fel. Teljes hangerővel és kristálytisztán hallotta. És a többiek. Szókratész, Arisztotelész, Nagy Sándor, Julius Caesar, Jeanne d’Arc, Richelieu bíboros, Napóleon, Leonardo da Vinci, Dante, Molière, Tolsztoj, Babits Mihály, Agatha Christie, Hemingway, Dickens, Maupassant, Händel, Gershwin, Berlioz, Paganini, Csajkovszkij, Alfred Nobel, Pascal és Newton. A géniuszok betegsége. Szellemóriások, fenomének, zsenik. A lángész stigmája ez a különös kór.

A naptárt illetően pedig nem is március 26-a, a *purple day*, a lila nap, az epilepsziások öntudatának és az epilepszia jelképnövényének meg ásványának a napja foglalkoztatott (ametiszt és levendula, hatalmas és büszke erők), hanem az, hogy az epilepszia világnapja éppen február 14-re, Terni Szent Bálint, a szerelmesek, a lelki betegek és az epilepsziások szentjének napjára esik. 2012. február 14., csütörtök. Majdnem pontosan három évvel korábban azon a napon ismerkedtem meg SV-vel. Csodálatosnak találtam akkor ezt az egybeesést. Így telt a reggel.

Most pedig itt fekszem, ki tudja, mióta, ebben a frissen mosott, levendulaillatú ágyban. Mindenem fáj, de a szememet most már talán ki tudom majd nyitni. Próbáljuk meg.

A kórházi ágyam végében négy alak áll. A bal oldali a feleségem. A haja zsíros, festetlen, és a biztatónak szánt, keserű mosolyán világosan látszik, hogy keveset aludt, elgyötört, erői végén járhat, vajon mi történhetett. Mellette egy negyven év körüli orvos áll, nyakában sztetoszkóp, vidámsága csendes, de elnyűhetetlen, máris bízom benne. Aztán egy idősebb úr következik, talán bajusza is van, afféle liberális bajusz, bizalomgerjesztő, mint a középkorú lengyeleké, és úgy nevet, mintha semmit sem kellene nap, mint nap elviselnie, komplett derűgyár. Ő egy professzor lenne? Igen, az. A jobb szélén pedig a barátnőm, sminkje hibátlan, arca üde, de hiába olyan, mint Grace Kelly a *Vidéki lányban*, azt érzem rajta, hogy fél, talán retteg is, mi lehet az ok, valami nagyon megijeszthette.

Különös felállás, most már tudom, mindenkit ismerek, mégsem bírom felfogni a konstellációt. Hogyan került ez a négy ember egymás mellé. Miért állnak ott. A két nő ritkán mutatkozik együtt. Nincsen köztük valóságos feszültség, de úgy érzékelem, kerülnek egymás társaságát. Külön univerzumok, külön kontextusok, minden közeledés erőlködés lenne, nem erősségük. Vajon miért vannak most mégis együtt.

A derűs doktorokat onnan ismerem, hogy az előző nyáron orvosról orvosra hordtam az anyámat a szegedi klinikán, senki nem értett meg semmit, senki nem jutott semmire, csak

a neurológián jöttek rá, hogy az egész tünetkomplexumnak az öregkori cukorbetegség az oka. Diabétesz mellitus, ezt mondták nevetve. Végeredményben gyógyíthatatlan. De jól kezelhető. A professzor most is mosolygott. *Órán lettél rosszul, tanár úr. Onnan hoztak be. Agydaganatod van. Mi most elbocsátunk. Átkerülsz az idegsebészetre. Hétvégén megműtenek.* A doktorok elmentek.

A két nőt órákig faggattam a történekről. Előkerült egy kemény, légmentesen lezárható kórházi műanyag zsák, abban tárolták az összepiszkított ruhadarabjaimat: zokni, alsónadrág, farmer – szégyen, nevetés, erjedő ammóniabűz. Mindent azonnal megértettem. Mindent azonnal elfelejtettem. Késő délelőttre tisztult ki a kép.

(Klinikai zárójelentés, Neurológiai Klinika, 2015. 02. 12., Radiológia)

Koponya CT + CT angiographia: A liquorterek megtartottak. A bal oldali frontális régióban közel 5 cm-es hypodens terület van, melynek centrális részén szabálytalan kanyargós meszes képletek vannak. Intracranialis vérzés nem látszik. Kóros kontrasztanyaghalmozás nem észlelhető. Vél.: Bal oldalon frontálisan az elváltozás valószínűleg oligodendrogliomának felel meg.

Koponya MR + MRA:

A bal oldalon frontálisan a T2 jellegű scaneken 5 x 6 cm nagyságú, térképszerű széli jelintenzív terület látható, melynek belsejében mintegy két és fél cm-nyi inhomogén, jelintenzív terület figyelhető meg. Az elváltozás a bal oldalkamra frontális szarvát dorsal fele és lefelé nyomja, a középvonal csak enyhe mértékben, a kamraszarvak között mozdult jobbra, néhány mm-nyire. Kontrasztanyag adását követően az elváltozás csak szabálytalanul, főleg a széli részen mutat halmozást és inhomogén szerkezetű. Egyebütt az agyállományban kóros nem látható. Az MRA scanek szerint értékelhető hypervascularisatio, illetőleg vaskosabb érágak nem telítődtek. Vél.: a bal oldalon frontálisan leírt térfoglalás a CT által felvetett oligodendrogliomanak megfelelő. Jelentős perifocalis oedema.

Idegsebészeti konzílium:

A beteg neurológiailag stabil, epilepsziás roszulléte nem ismétlődött, az anticonvulsiv kezelés mellett. Az elkészült MRI bal frontális, valószínű oligodendroglioma típusú intrinsic daganatot igazolt.

Jav.: Aneszteziológiai konzíliumot követően vasárnap délután felvétel céljából jelentkezzen az Idegsebészeti Klinikán. Műtétét másnapra, 2015. 02. 16-ra tervezzük.

A lányok is elmentek. Egyedül feküdtem egy nyolcágyas szobában. Próbáltam feldolgozni a frissen megértett információkat. Idegsebészeti Klinika, I. számú Ambulancia. Közledett az ebéd, hallottam, ahogy nyikorognak az ételszállító fémalkotmányok kicsi fémkerekkel. A szobán lassan úrrá lett az étkezési izgalom. Ekkor érkezett meg KZ. Leült melém az ágyra. Megfogta a karomat.

Agydaganatod van. Meszes konkrementum, mint a kecskék gyomrában a bezoárkö. Húsz éve gyarapszik odabent. Nagyra nőtt, nyomta a rendszert. Ez okozta az epilepsziás rohamokat. Rosszindulatú lehet az elváltozás. Rosszindulatú, de ha szerencsénk van, akkor közülük a legjobb indulatú. Minél hamarabb el kellene távolítanunk. Értettem, amit mond, érteni véltem. Gyorsan megkérdeztem, ki lenne az operátor. A professzor úr nincs itthon. Vagy megvárjuk, néhány nap az egész, vagy választhatsz engem. Őt választottam. Nem tetszett, hogy a fejemben székel egy neoplázia, idegen test, új képződmény, a lehető leghamarabb távolítsuk el. Okaimat merőben higiéniai jellegűnek találtam. Legyek újra tiszta. Érintetlen. Szűz. Legutóbb is bevált, gondoltam, megkérdem, hogy milyenek az esélyeim. Szorosabbra fogta a karomat. Nos. A tumor viszonylag jól hozzáférhető, de a bal frontális lebenyben található. Az pedig nem jó hely. Ott lakik a nyelv. Az elvont dolgok megértése, ott lakik a logika. A mozgások és aktivitások vezérlése. Érzelmek, kritika, önkontroll, viselkedés. Meg még ki tudja, micsoda. Ha elbaszom, nem fogsz megismerni, és nem fogod tudni elmondani, hogy még sohasem láttál. Az esetleges károsodás gyógyítható, kezelhető, pótolható. De nem fogom elbaszni. Most hazaengedünk. Vasárnap este gyertek vissza ide. Kedden megműtünk. Megtartom az ágyadat.

Kedves férfi, évek óta ismerem. Velem egykorú, a társalgó kultúra apostola az Alsóváros-on, afféle irodalmi szalont vezet, egyszer talán előadtam náluk a giccsről, onnan az ismeretség. Budapest, nyolcadik kerület, piarista gimnázium, zenei képzettség: különös összeállítás. Aztán valamiféle szabadságharcból Szegedre jött, tehetségesnek bizonyult, itt tartották, jó híre van, bízom benne. Illedelmesen civil szavaiból süt a beismerés: az emberi agy struktúrája jóval bonyolultabb annál, semhogy maga az emberi agy megérthetné. Valami miatt úgy gondolom, túl fogom élni ezt a betegséget.

Egy nap se telt el. A bölcsészkar dékán odaszólt az orvoskar dékánnak. Ő pedig felhívta a klinikai főigazgatót, aki pedig máris kereste az idegsebészeti klinika vezetőjét az I. számú ambulancián. Nem találta. A professzor elutazott. Docens sincs. Az adjunktus ismer. Minden további az én döntésem. Én várok, ő rákészl, mindjárt meg fog műteni. A bölcsészkar és a klinika egyaránt a szegedi egyetem része. Mozgásba lendül az intézményes és a kapcsolati tőke. Pénzmozgás nem történik. Egyetemi polgárok vagyunk. Jár nekünk ennyi. Alázatos vagyok, hoznak, visznek. Örülök a sok évtizedes poszt-trianoni, poszt-kolozsvári szokásrendnek, most igazán hasznomra van. Nem értek mindent, de nem kérdezek. Azt viszont érzékelem, hogy a kisteleki és csólyospálosi idős betegeknel lassabb az ütem. Gondos, udvarias, hozzáértő, csak valamivel lassabb. *Nur nicht fragen.*

KZ, az adjunktus elvette az örömet. Semmi epilepszia. Tumor, neoplázia, konkrétan oligodendroglioma, talán ő is ezt a szót használta. Eszembe jutott az a csúnya szó, hogy überolhatatlan, először nem értettem, hogy miért, de estére nagy nehezen eszembe jutott. Az emlékező művész kétszer is megírta. Unalmas ügyek, veszélyes próza.

Kaddis, 1990.

„Valakinek az a melankolikus ötlete támadt, hogy mindenki mondja meg, hol volt, amire bágyadt koppanásokkal, mint átvonuló felhőből, mely már rég kiadta az erejét, hullani kezdtek a nevek: Mauthausen, a Don-kanyar, Recsk, Szibéria, a Gyűjtő, Ravensbrück, a Fő utca, az Andrassy út hatvan, a kitelepítés falvai, az 56 utáni börtönök, Buchenwald, Kistarcsa, már-már féltem, rám kerül a sor, de szerencsére megelőztek: Auschwitz, mondta valaki, a győztes szerény, de magabiztos hangján, és nagyot bölintott a társaság: »Überolhatatlan«, amiként a házigazda, félig irigykedő, félig neheztelő, de végső soron mégiscsak elismerő mosollyal nyugtázta.”

Felszámolás, 2003.

„Jóval később, már Bé halála után, tisztáztuk ezt is, mégpedig azon a bizonyos délelőttön, ott a kiadóban.

– A lágépókerra gondolsz – világosított fel Obláth. – Egyszerű játék, egyszerű szabályokkal. A játékosok körbeülik az asztalt, és mindenki megmondja, hol volt. Csak a helységnevet, semmi mást. Ennek alapján szabtuk meg a zsetonok értékét. Ha jól emlékszem, két Kistarcsa ért egy Fő utcát... Egy Mauthausen másfél Recsket...

– Ez azért vitatható – élénkült fel Kürti. – Még ma sem tudnám igazán eldönteni.

Sára:

– Cinikus játék volt.

– Miért lett volna cinikus? – fortyant fel Kürti. – Pénzünk nem volt, azokkal a valőrökkel játszhattunk csak, amelyeket az élet leosztott nekünk.

– Jól emlékszem, hogy Bé kiszállt a partiból? – kérdeztem.

– Jól – vigyorgott Obláth. – Nem akart csálni. Úgy érezhette, hogy neki már eleve a zsebében a póker.

– Auschwitz – bölintott Kürti. – Überolhatatlan.”

Ez maradt nekem az epilepszia romantikája után. Az élet leosztotta valőrök, a győztesek szerény, de magabiztos dallama, és az agydaganat überolhatatlansága, az egyik mai munkatábor a sok közül. Agydaganat? Aztakurva!

Aztán kiengedtek a kórházból. Öltözködés közben az egyik gyakorló nővérke úgy szólított, hogy Laci bácsi. Talán taxival jutottunk haza. A szüleimnek senki sem mert beszámolni. Megtiltottam mindennemű híradást. Se a testvéreim, se a kedvesem, se a volt feleségem, se az orvosok nem lázadtak fel. Anyám ennek ellenére tudta. Felébredt egy éjjel, és azt mondta hangosan a rákos apámnak: agydaganat. *Agydaganata van a gyerekeknek.* Felhívtam, beszéltem, kicsit meséltem neki. Igyekezett nem sírni. Anyuka. Legközelebb a műtét után beszélünk egymással.

A fő baj az lehetett, hogy 1966 nyarán, két és fél évesen, túléltem egy agyhártyagyulladás. Állapota krisztálytisztá, ez állt a zárójelentésben. De mi van, ha tévedtek.

6.1. Mert hülye azért nem vagyok (Az én el nem mesélhető történetem)

Ne áss túl mélyre, mert nem tudod, mit találsz.

Tomboló, lila-vörös virágok közt áll lent a fiatal pár.

*Én márpedig leások. És ezt találom. Ez az **anyagom**. **Nyersanyag**. És aki nem néz rám meg az **anyagomra** meghatott, könnyes szeretettel, kinyalhatja a seggem.*

Nevetni próbálnak, de sírnak közben. Alapjában sírnak, csak próbálnak közben nevetni. Könnyfátylas a nevető szem. Rózsaszín paraffinréteg alatt forog. Idefele jövet legalábbis valószínűleg sírtak. A nő biztosan. Vagy majd csak akkor fognak, ha újra elmennek innen, az ablak alól. Akkor én is nagyon fogok. Ne menjenek el. Csak még egy kicsikét ne. Kopog a cipők vasalt sarka. Visszaintegetnek. De csak elmennek megint. Sírnak. A nő biztosan sír.

El nem mesélhető történetekkel vagyok tele. Ezekről az el nem mesélhető történetekről néha azt gondolom, éppen ez vagyok én. A történetek, amiket el tudok mesélni, csak a produktumok, termékek, az eredmény. De amit az el nem mesélhetők tesznek lehetővé. Kikényszerítenek belőlem, és mit. A ráimerést, hogy ezt se és ezt se mondhattam el.

Voltaképpen nem rossz itt. Egy ágyas a szoba, a jobb oldalon fekszem, oda fektettek. Oldalt, hogy le ne essek, mintha lett volna rács. Fekszem, nézelődöm, unatkozom. Végeredményben jól elvagyok. Vannak fények a falon, mozognak, játék. Az emberek kedvesek, hoznak mindenféle ételeket. Mintha az ágyamban etetett volna mindig az a szőke nő. Föl kell ülni az ágyban, ő meg a számba kanalaz. Szépen belém diktálja. Nem szeretem ezeket az ételeket, mégis örülök nekik. Meg azt is akarom, hogy maradjon még. Lassan eszem.

*A föle, a felszíne valaminek, ami nem szilárd, inkább valami massa- vagy pép-jellegű, nehéz, langymeleg **anyag**. Csaknem félszáz éves.*

1966 nyara, kánikula. Délután jönnek a fehér ruhások, beleszúrnak egy nagy tűt a hátamba. Minden nap. Minden áldott nap. Fekszem az ágyon, hasra fektetnek, és úgy. Gumikesztyűt viselnek, meg szájmazskot. Hatan vannak. Egy-egy ember egy-egy kis végtagra, a fej is végtag, a hatodik meg szúr. Az nagyon fáj. Kiszív valamit a gerincemből. Az egyik csigolyából. Átüti a csontot. Az anyag kell nekik, az a zavaros folyadék, belőlem. Nagyon fáj. Ha fáradt vagyok, ma is érzem ezt a fájdalmat. Jönnek, lefognak, duruzsolnak valamit, szúr, és akkor fáj. A szőke ilyenkor nincsen sehol. Nincs köztük, ez jó, de nem segít nekem. Jó rendőr, rossz rendőr. Lumbálás, az a neve. Lumbál punctio, lumbar puncture. Magyarul gerinccsapolás. Egyszerű eljárás. A gerinccvelő körül áramló testfolyadékból történő, mintavétel célját szolgáló beavatkozás. Tesznek rá tapaszt. Hason kell feküdni sokáig.

*Az Iskola a határonban még nem foglalkozik a **nyersanyaggal**. Mondja az elmesélhetőt, persze valami más helyett, ami nem az, de még nem aggasztja, hogy a mondataival esetleg elrontja az ő jó, mesélhető **anyagát**. Később aggasztotta.*

A ragaszkodás örök mintája az engem a karjában tartó nő. Viszont néha, amikor kellené, nincsen sehol. Szőke, teltkarcsú, vágott szemű. Pedig nem is látom az arcát, a haját, a szeme színét. De a testét érzékelem. Puha, párnás. Benne ülök abban a fiatal, láthatatlan testben, mint egy fotelben. Meleg, jó meleg, valamit mondogat. Onnan nézek. És kilátok az ablakon. Látom lent a fiatal párt. Integtetnek nekem. Próbálok visszaintegetni. Mintha akarnék mondani is nekik valamit. Kiabálok. Talán sírok is. De inkább az öröm. Inkább az öröm, mert amikor visszafordulok, egy el nem mondható nővérke arcába nézek.

Aggódott rajta. Kurvára idegesítette. Mondja, megírja, átalakítja, elrontja, elromlik, oda van. Ezt nem akarta. Ezért nem folytatta, vagy inkább csak alig. Picike módosítások a csöndön. Moduláció.

Az asszony áll a bal oldalon. Integtet, nevet, kiabál, nem hallom. Magas sarkú cipő van rajta, sötét körömcipő. Világos blúz. Talán ékszer is. Retikül. A férfi rövid ujjú ingben van, élre vasalt, hajtóvás nadrágot visel, meg valami nehéz bőrcipőt. Doxa van a kezén, a bal csuklóján. Munkásember. Szőrös csukló, fonott, fekete szíj, finom, legömbölyített fémhegygel. Az asszony a jobb kezével int, a férfi a ballal, közben átölelik egymást. A másik kezük a társuk derekát öleli át. El fognak tőlem menni. Hazamennek a 2-es számú körjáráttal. Csak ott fognak sírni, a régi, csuklós Ikaruson, hazafelé azon a hosszú úton, egymás mellett, a forró műbőr üléseken. A férfi próbál majd erős lenni. Akkor még tud olyat. Nem lesz semmi baj.

Az elbeszélés nehézségei című nyitófejezet első változata például éktelenül rossz. Elrontotta a **nyersanyagát**. De hát aztán csak kijavította. Megtalálta a jó formáját, nem? Nagy nehezen rájött, nem úgy kell kezdődnie, hogy Kaptam egy vastag gépet kéziratcsomót, hogy vigyázzak rá, hanem – mint minden gyerek tudja, minden magyar gyerek – úgy, hogy Szeredy Dani motyogott valamit az orra alá, ahogy álltunk a Lukács-fürdő tetőteraszán, a kőpárkánynak támaszkodva, s néztük a sok napozó civilt.

Ők, az a fiatal pár, persze, a szüleim, én meg – végeredményben – azért vagyok itt, mert olyan kibaszottul szegények vagyunk. A templom egerei.

De mi van, ha legközelebb nem találja meg, gondolta, gondolom.

Kibaszottul szegények vagyunk együtt mi hárman. Ezért aztán negyedévente fölhordják a játékaim felét a padlásra, hogy amikor újra előkeresik, és én visszakapom őket, úgy örüljek nekik, mintha újak lennének. Csakhogy ott közben összehugyozzák őket az egerrek meg a patkányok, a padlás egerei, én meg jól megbetegszem a fertőző vizeletüktől,

és most fekhettek itt az ágyban naphosszat egyedül, azok meg csak jönnek újra meg újra a nagy tűjűkkel.

„...*vagy még inkább avval a már-már sértődésnek is alig nevezhető, egyre igazabb szenvedéllyel [ti. fordult, bármi legyen is az: a magyar szellem, ezúttal az irodalom felé – bármi legyen is az], amellyel a kivénült nagy szerelmes nekifog emlékiratai megírásának, s a munka közepén már tudja, hogy alapjában egész mozgalmas és dicsőtelen-dicsőséges élete nem volt egyéb, mint írói nyersanyaga összegyűjtésének elég mellékes mozzanata.*” (Próza)

Az összes játékomat elvették. Egyet hagytak meg, mert azt le lehet mosni. Gagu cica, az a neve. A többi fából van, vagy varrták. Ronda, golyóbis formájú, fekete műanyag macska. Minden végtagját ki lehet szerelni, aztán vissza lehet dugni nagy nehezen, van a testen mindegyik végtagnak egy lyuk, összesen hat, mert neki farka is van, azokba kell betuszkolni a végtag végén álló golyót. Néha rágom. Kemény, rossz ízű, nem szeretem. Kenődik a hideg nyál a fekete műanyagon. Talán félek is tőle. Forog a szeme. De nincsen más. Csak a szóke, de őt meg nem lehet rágni. Nem akarja. Két és fél éves vagyok. Rajta is gumikesztyű van, meg maszk.

Ez a mellékes mozzanat, ez meg azért túlzás, ugye? Vagy csak egyszerűen, már bocsánatot kérek, olyan butaság-féle, hülyeség, nem?

A betegségemnek egyébként az a neve, hogy agyhártyagyulladás (*meningitis* vagy – magyarul – *meningitisz*). Az agyhártyák vagy agyburkok (*meninx, meninges*), azaz a központi idegrendszer (az agyat és a gerincvelőt) körülvevő hártyák gyulladásos megbetegedése. A fertőzőes meningitisz okozója leggyakrabban egy vírus, többnyire veszélytelen, a beteg sokszor néhány nap alatt spontán felépül. Az agyhártyagyulladás második leggyakoribb, egyben legveszélyesebb okozói a baktériumok. Számos baktérium (elsősorban a meningokokkus és a pneumokokkus) okozhat meningitist, ami jelenlétének azonnali felismerése, gyors orvosi beavatkozás és intenzív kezelés nélkül az egész idegrendszerre kiható, súlyos és maradandó hatást gyakorolhat, akár a beteg halálához is vezet.

Máskor meg azt mondja (Próza), hogy „[e]zzel nem azt akarom mondani, hogy Hemingway rossz író, hanem azt, hogy Latimer (vagy Chandler?) szintén jó író. De mindkettőjüknél aránytalanul alacsony a kiörlési fok, sok a nyersanyag és keveset mond, ami Latimernél megbocsátható, de Hemingwaynél mégiscsak szóvá kell tenni.”

Leginkább bele szokás ebbe akkoriban halni. Hat hét. Végtelen idők, egyetlen mély tócsája egy zavaros folyadéknak.

Alacsony a kiörlési fok. Sok az anyag, kevés a mondat. Mégiscsak szóvá kell tenni. Itt meg olyan okostojás, nem? (Nagyot mondtál, öblíthetsz.)

Lesz belőled egy rothadt karfiol. Nézel ki a fejedből, és rágod naphosszat a szürkére kopott, összekaristolt, nyálás műanyag macskádat. Nem lehet elvenni. Annyira szereted. Az a mindened.

Éppen azért nem ír, mert van anyaga. Van neki, és óvna. „Ha idő előtt belefog az ember megírni és elrontja valahol, az már úgy marad, többé vissza nem csinálható. A mondatait hiába dobja ki: belevésődtek az emlékezetébe, és ha agyonverik, se tudja már megmondani, eredetileg pontosan hogyan volt. Ő félti, ezért halogatja, félti a megírással tönkretenni élete jó nyersanyagát.” (Buda)

Mérgező patkányhúgy. Hatalmas, medveméretű fekete patkány áll tehát az ajtókeretben. Csillog a testen a hosszú, erős, fekete szőr. Nem álom. Felemeli a fejét, rám néz. A mosoly hiánya. Mögötte a parkettán fel és alá sűrődik a nehéz, lemezes bőrfarok. Mozgat-

ja. Mellette bújnak be, oldalazva a fehér ruhás gonoszok. Jönnek, lefognak, beleszúrnak a hátamba. A szőke nő ilyenkor nincs sehol. Fehér gézmaszk van rajtuk meg hintőporszagú, sárga gumikesztyű.

Érted: előtte megvan neki épen, eredetileg, pontosan, csak aztán a mondat, az a híres nyelv elrontja.

Nagyjából ennyire emlékszem. Az integetésre, a fény játékára a falon, Gagu cicára, a fájdalom körülményeire és a szőkére. El vannak különítve. Keverednek. Az állapotom nem változik. Nincsen történet. Meg egy szagra, a fertőtlenítő takarítószeres szagára is emlékszem. Ma is használhatják még őket, ezt az egészet néha újra felidézük. És a szőke nő cipője. Könnyű, világosbarna, fűzős vászonbakancs, mint a konyhás néniké, a lábujjak meg a sarok kikandikálnak a nyílásokon. Csakhogy a többi is mind ilyet visel.

Ezzel meg az a baj, hogy nem hiszek neki. Előtte nincs meg, az a helyzet. (Szerintem. [Szerintem nekem ez a véleményem.]

Minden más későbbi értelmezés. Emlékek, utólagos interpretációkról. Lehet, hogy ezek is azok.

Ettől még, persze, el lehet rontani.

Aztán, váratlanul és érthetetlenül, egy napon hirtelen meggyógyulok. Kristálytisza. Ez a szó szerepel a zárójelentésen, ami azóta elveszett. Egy különös orvos, a szomszéd nagyvárosból. Ő még a háború előtt járt egyetemre, valahol külföldön is. Miatta nem vagyok hülye. Vagy halott. Vagy nem tudom, miért, ki miatt. Később, mostanában, elhátároztam: meglátogatom. Megköszönöm neki. Őn egy legenda a családban, profeszszor úr. De aztán ez valahogy mindig elmarad. Itt lakik a közelben, néhány utcára. Már nagyon öreg. Néha látom, totyog. Nem megyek el hozzá. Ezt később majd meg fogom bánni. Hátha nem is úgy volt. Vagy már nem emlékszik. Miért is emlékezne. Vagy miért éppen úgy.

*Félti. Ezért aztán inkább magával viszi a **nyersanyagát** a túlvilágra. Igen. Ezt szeretné tenni. Nagyon reméli, hogy menni fog. Ez a megoldás csakugyan.*

Anyám jön értem. A katolikus templomban imádkozunk, együtt. Hangosan csak a Miatyánkot. Szemben van egy írószobát. Később illatszeres lesz. Kapok rajzlapot, színes ceruzákat, egy kis zacskó aranyszínű levonót. Busszal megyünk haza. Tűz a nap. Szopom az ujjam, szorongatom Gagu cicát. Apám, gondolom, dolgozik.

Néha viszont, csak azért, hogy mutassa, mi mindent visz is ő magával oda, mégis ilyenekkel hergel (Buda, Bagatell): „Hurcolkodni 46-ban elmebajos vad vállalkozás volt. De engem márciusban kidobtak a Rádióból, Medve már előbb otthagyta őket (undorral), se keresetem, se pénzünk nem volt, el kellett adni a budai lakásunkat egy kis zacskó tört aranyért. Márta undorodott a kétes eredetű aranyöpredéktől (mint Medve a jó barátainkból lett miniszterektől), s valahova bedobta; mind a ketten megféledeztünk róla, hogy hova. Költözködésünk napján vezették be az új pénznemet és tiltották be az aranyat. (Hat év múlva, nekem hiszterikus pánikban eszembe jutott a zacskó, egész éjjel kerestük, és Márta reggelre megtalálta. Magammal vittem, és egy bűnügyi rémregény izgalmai árán, aminek Colalto volt a hőse, megmenekültünk.)”

Csoda. Isten csodája. Túlélte. És egészséges maradt. Látod, semmi baja. Milyen okos. Nem lett hülye, láthatod te is. Ezzel telt a gyerekkorom. Ezzel a szólammal. Meg az a gyanakvó figyelem, ahogy rád néznek, amikor azt hiszik, hogy nem látod. Vagy csak én látom beléjük azt a gyanakvó figyelmet. A sajátomat. A napra nyáron, hosszabb időre, azért még egy ideig nem kell kimennie.

Egy bűnügyi rémregény izgalmai. Miért vitted magaddal. Inkább ne vitted volna. Jobban örülnék. Olvashatnám. Meg neked is jobb lenne. Arányosabb lenne, neked is, a kiörlési fokod, hát, de nem?, papuskám.

Anyám később, sokkal később, nemrégiben, azt mondta, a betegségem alatt nem azért imádkozott, vagyis próbált nem azért imádkozni, hogy túléljem, hogy maradjak épen, hanem azért, hogy történjen minden úgy, ahogy a Jóisten akarja. Ő belenyugszik. Elfogadja. Segítsen neki, hogy megértse. Hogy el tudja fogadni. Úgy történt, gondolom. Így történt. SV-nek mást mondott az anyukája. Mi történt velem.

És akkor most ügyesen egymásba tolom ezt a kettőt. Ezt a két szöveget. Fésűsen egyesítem. Hát-ha kísérőlnék egymásból valamit, amit én most még nem tudok.

Élek. Tényleg élek. És ezt az egészet talán még mindig csak azért írom, hogy újra bizonyítsak. Bebizonyítsam, hogy hülye azért tényleg nem vagyok.

Az utcán pedig, meg mindenütt, mindenfelé, mindenféle különös helyeken, zugokban és odvakban – egyébként – nem a téma hever, hanem a matéria.

Békéscsaba, 1966 nyara. Szépieffektes fotó, gyerekvérrel kihúzza. A régi kórház a Ligetnél. Galambok, kakukkszó. Igen, a lumbálpunkció, tényleg az volt a legrosszabb az egészben. Különös horror, 1946-ban az A 8450 számot viselő Nyiszli Miklós, volt KZ-orvos is megírta, pedig ő aztán értett hozzá.

Az SS-orvosok távozása után néhány fiatal görög és francia orvos a látogatóm. Megkérnek, vezessem be őket a hátgerinccsapolás technikájába. Engedjem meg, hogy a hullákon megcsinálják. Kérésüknek szívesen teszek eleget. Mély hatást tesz rá, hogy a KZ drótjai között is ilyen élénk a szakma iránti érdeklődésük. Szorgalmasan próbálgatják, öt-hat kísérlet után sikerül is a lumbálpunkció.

A hátgerinccsapolás technikája. Hullákon gyakorolni. Szívesen teszek eleget. Élénk szakmai érdeklődés. Laci bácsi. A kórházi gyakorlatban az a borzasztó, annak az emlékezete, hogy a gyógyintézetek, vélhetően szándéktalanul, minden jóakarattal ellenére, felkínálják a hatalmaknak a szent ember módszertanát. Vigyáz rád, ápol és gyógyít. De közben nem marad az emberből semmi, csak a teste. *Homo sacer*. Legyen ez a metódus a tiétek, földi hatalmak. Nektek dolgoztuk ki. Feküdjön vissza, ketteske. A korrupció és a protekció pedig ebben az értelemben nem más, mint az egyéni arc visszanyeréséért folytatott kényszerű műveletek sorozata. A paraszolvencia: a szabadságharc maga. Nem fog elmúlni.

Akárhogyan is: híre ment a problémámnak. A barátaim megrendültek. A munkatársaim napokig nem találták a helyüket. A közelebbi tanúk hetekig küzdöttek a poszttraumatikus stressz szindrómával. Posttraumatic stress disorder, PTSD: sírás, elkerülés, ingadozás, átmenet, integráció – FS később így magyarázta el nekem a benne utólag lezajlott lelki műveleteket. Kedden este lettem rosszul. Ez volt, ez lett volna tanszékvezetői működésem első hete. Az első tanszéki értekezletet péntek délre terveztem, előző héten már el is ment a meghívó. Az értekezletet megtartották nélkülem: afféle gyászértekezlet volt, de utólag még így is rosszul esett. Nagyjából akkor kezdtek el, amikor a műtét előtt elindultunk SV-vel a kórházból hazafelé. Néhány száz méter a távolság. Nem igazán ment a járás. És aztán még a lépcsők is.

Dóm tér, Somogyi utca 5. A Fogadalmi templom apszisára látok az ablakból, húsz méter lehet a távolság. Óra és harang, negyedóránként harangszó. Örültem, hogy ott áll az a hatalmas épület. Annyira nagy, hogy ha úgy fordul a közvetítő műhold, a katedrális néha leárnyékolja a közeli mobiltelefonokat. Szerintem kifejezetten csúf építészeti konstrukció. De talán éppen a híres csúnyaságával mutat rá a templom arra, hogy mennyire más, milyen pontosan elválasztható egymástól a felekezeti hovatartozás és az Istenbe vetett hit.

Ha a hálózat kettő vagy több egymással összekapcsolt számítógép, melyek között adatforgalom zajlik, akkor lehet mondani, a mai ember hálózatban él: kapcsolatainak struktúrája az informatikai rendszerek kiépülése előtt is hálózatos jellegűen szövedékes volt. A hálózatok nem falják fel az emberi kapcsolatokat. A tervezők ebből indultak ki, ezek adták nekik az ötletet. A neheze később jön. A műtét előtti otthoni hétvégén mindenesetre azt éreztem, hogy reszket a hálóm. SV nem engedte hozzám a megkereséseket, de teljesen világos volt, hogy a velem és egymással sín-, gyűrű-, csillag- vagy famodellben összekapcsolt emberek összekötöttségükben és külön-külön is: reszketnek. Nem félnek vagy rettegnek – bár talán azért azt is, ki tudja, miért, ezt reméltem, példa akartam lenni, *exemplum*, figyelmeztető jel arra, hogy az élet mennyire törékeny. Mi lesz, ha kiesik ez az elgyengült munkaállomás. Mi történik majd vele. Lehet, hogy távoztával meg fog változni a szövedék. Megváltozik a csatlakoztatás módja. Átalakulnak a hierarchikus viszonyok. És vajon kik esnek ki vele. Mások hiánya révén kik kapcsolódnak be. Minden emberi hálózat ilyen természetű: bármely elem kiesése átépítheti vagy lerombolhatja az egész szövevényt. Nem gondoltam, hogy a fizikai jellegű, hirtelen jött instabilitásnak elsődleges oka maga a szeretet. De azt reméltem, hogy mégiscsak az. ■ ■ ■

Szilasi László (1964, Békéscsaba): esszéista, prózaíró. Regényei: *Szentek hárfája* (2010), *A harmadik híd* (2014), *Amíg másokkal voltunk* (2016).